

Quan vaig conèixer Joan Fuster!

Gonçal Castelló
Escriptor

PELS VOLTS DE L'ANY 1963 EN UN DELS MEUS VIATGES a València des de Madrid, on vivia exiliat des que vaig eixir de la presó acabada la guerra, em trobi amb un vell amic, que em parlà amb entusiasme d'un llibre editat a Barcelona que circulava amb gran èxit entre els medis de l'oposició al règim de Franco, sobretot entre els universitaris; es tractava del *Nosaltres, els valencians*

Vaig intentar adquirir-lo en una llibreria que tenia l'habitud de visitar, l'antiga d'Ambrosio Huici, a la plaça de Castelar i en no trobar-lo, en el meu primer viatge a Barcelona, que jo aleshores per motius professionals visitava amb molta freqüència, el vaig comprar en una llibreria que hi ha al carrer Pelai, al costat d'un restaurant on tenia el costum de dinar.

Recorde aquest detall, perquè vaig començar la lectura dinant i em vaig empassar gairebé tot el llibre d'una tirada assegut al cafè de la Luna de la Plaça de Catalunya; aquella vesprada la tenia lliure i en comptes d'anar a un cinema, vaig romandre assegut a la taula del cafè una llarga estona sota les mirades impertinents d'un cambrer.

Decidit a conèixer l'home que havia escrit un llibre tan clarividenc i sense pensar-m'ho dues voltes enfilí la carretera del Saler cap a Sueca, l'adreça la portava en el sobre: Sant Josep, 10.

Després amb més calma el rellegí des de l'altiplà i allò fou per a mi com una revelació, aquell assaig d'un tal Fuster, que m'era completament desconegut, fou allò que jo esperava des de feia molt de temps. Jo ja m'havia fet la mateixa pregunta que en Fuster: Qui som? Què som els valencians?

Quan rumiava sobre la nostra identitat de poble coincidia amb aquest autor; per descomptat està clar que no som castellans ni conseqüentment espanyols. Som catalans? Potser no som ni carn ni peix? Doncs, què som en definitiva?

L'aclariment precís i sense equívocs de la nostra nacionalitat, del nostre present i del nostre esdevenidor venia donat en aquest llibre que tenia per títol: *Nosaltres, els valencians*. No hi havia cap dubte, quedava ben definida la qüestió. "Ser valencians és la nostra forma de dir-nos catalans."

Jo havia passat el curs de la meua existència per diverses etapes, quan estudiava batxiller, era "espanyol", després a la universitat "regionalista", més tard "valencianista" i ara, en llegir aquest assaig de Fuster, arribava a ser "catalanista", un català de nissaga, nat

a Gandia, que es plantejava la necessitat de separar-se d'eixa entelèquia que alguns malintencionats anomenen Espanya!

Vaig preguntar si algú coneixia Fuster i em varen dir que un tal Vicent Ventura podria presentar-me'l. En Pep Rausell m'obrí el camí, per ell conegui Ventura, un xicot gros, extrovertit, simpàtic i bigotut, amb el qual de seguida ens fèrem amics, i li vaig demanar una tarja de presentació per a Joan Fuster que sabia que vivia a Sueca.

Decidit a conèixer l'home que havia escrit un llibre tan clarividenc i sense pensar-m'ho dues voltes enfilí la carretera del Saler cap a Sueca, l'adreça la portava en el sobre: Sant Josep, 10.

Quan arribí al poble de la Ribera Baixa, em vaig adreçar amb el meu català col·loquial a un municipal que hi havia a la plaça fent guàrdia palplantat a la porta de l'Ajuntament, preguntant-li pel carrer de Sant Josep, la meua sorpresa fou majúscula quan l'estaquirot em contestà en espanyol amb accent andalús tancat.

-Ahí mesmo, en aquella esquina, a la izquierda, ¡pero tenga cuidado que es dirección prohibida!

Mal anem, pensí amb malhumor, si en un poble de la Ribera els municipals no parlen la llengua del País!

Vaig aparcar el cotxe al costat de l'església i xano aní a peu cap al carrer de Sant Josep, efectivament era molt a prop, cercant i cercant la numeració em vaig trobar davant d'una casa de poble d'aspecte senyorial, igual que totes les del país de classe mitjana. Una gran porta de bona fusta amb unes anelles daurades fent de picaporta, dues reixes a cada costat i una fornícula a dalt amb un Sant Josep. Vaig picar tímidament dos trucs i a la poca estona s'obrí la porta i va aparèixer un senyor alt envoltat amb una bata. La meua primera impressió va ser veure una cara d'òliba i amb uns ulls vius darrere d'unes ulleres. Josep Pla en l'Homenot que li dedicà diu: "una mica crispat de cara, els ulls sortits darrera d'uns vidres gruixuts de miop important, amb aquella impressió que volen donar entendre quan parlem d'una cara de pomes agres". De bell antuvi a mi això no m'ho semblà pas, però sí que em trobí davant d'un home seriós.

-El senyor Joan Fuster? -vaig preguntar en aquell home que em semblà molt alt, després vaig comprovar que no ho era tant, hi havia un desnivell des del carrer on jo estava.

-Sóc jo -em va contestar.

-Porte una tarja de presentació d'en Vicent Ventura.

-Ah sí, doncs passe.

Vaig entrar a sa casa passant per una entrada que segurament abans era per al carruatge amb dues portes a cada costat que acabava en una altra peça davant d'una altra cambra que em semblà el menjador, al fons un patiet.

Ell es va asseure en un balancí de seient i respatller de reixera i a mi em donà una cadira de boga baixeta. Era ple hivern i feia fred al carrer, la cambra on estàvem no gaudia de molta calor, hi havia una estufa elèctrica, de la paret es veien quadres i pintures penjades i per tot arreu llibres amuntegats a les cadires i en una taula revistes i periòdics tot en un perfecte desordre.

-Mire, jo sóc de Gandia i ara, per diverses circumstàncies, visc a Madrid -li vaig dir per començar.

-Està bé, som veïns -em contestà.

Serien les quatre de la vesprada i vaig eixir de sa casa cap a Gandia vora les deu, després de beure tres o quatre wisquies que em va servir ell mateix entrant i eixint de la cuina que donava al menjador on estava la nevera elèctrica de la qual prenia els glaçons de gel i l'aigua mineral. En el pròleg que va tindre l'amabilitat de dedicar al meu llibre *Dia a dia des dels Països Catalans* diu: "Hem begut quantitats de wisqui afectuós". I és veritat!

A partir d'aquesta data la nostra amistat estava feta, vam congeniar de seguida, en tots els meus viatges en passar per Sueca la parada era obligada a la planta baixa del carrer Sant Josep.

Havia conegut un home excepcional, un intel·lectual clarividenc que feia diana en tot, que aclaria d'una vegada per sempre les nostres arrels i el nostre esdevenidor, que explicava de forma planera, en clar i català, el destí i el futur d'un poble fins aleshores trossejat i perdut, sense objectius clars sobre la seua identitat, amb una llengua a punt de perdre's i el seu avenir incert, sota la pressió constant d'un espanyolisme anorreat que infectava a poc a poc tota la societat valenciana. Estava davant d'un patriota català, que proclamava la seua identitat nacional

sense embuts. En la seua filosofia política deixava ben clar que els valencians: "Som de nació catalana i la unitat dels nostres pobles queda ben definida amb l'exemple de la mata de jonc de Ramon Muntaner quan escriu: "si tota la mata lligats amb una corda ben forta, e tota la volets arrencar ensems, dic-vos que deu hòmens per bé que tiren no l'arrencaran".

Deia Joan Fuster que és "una obligació moral el principi, *in unitate virtus*, és aquest l'únic camí que ens queda si volem subsistir com a poble, valencians, catalans i balears". Els Països Catalans proclamats per ell en un principi com a idea salvadora, ara, en passar els anys, arribem a *És molt senzill: digueu-li Catalunya*.

L'ase està pensant. Dibuix de l'any 1977. Antoni Miró

Això comporta l'odi dels botiflers, odi que no ha minvat mai, dels espanyols que volen enfonsar el nostre país en la mediocritat d'un colonialisme total. Dels lizondos, dels hipòcrites sociates, d'aquells del "*regionalismo bien entendido*", dels traïdors a la seua pàtria!

El dia 21 de juny, diumenge, enmig de l'allau de notícies sobre els jocs olímpics, ens queia de sobte com un llamp l'aclaparadora nova donada per televisió, del traspàs del mestre Joan Fuster, esdevingut al seu racó del carrer de Sant Josep de Sueca on havia viscut i d'on per res del món no en volia eixir. I jo ara que he arribat a la vuitantena em pregunte:

Per què no som nosaltres, els qui et portem deu anys d'avantatge, qui fem l'últim viatge i no tu, que encara no et tocava?

Tenies molta feina per enllestir, el poble valencià et necessita més que mai! Com et trobarem a faltar, estimat amic!

Els enemics del nostre poble, els botiflers de *Las Provincias*, ni a la seua mort han respectat el seu record. Caiga sobre ells la meua més enèrgica anatema, maleïts siau!

Lluita, núm. 71 (setembre-octubre de 1992), pàg. 9-11